

Наставно-уметничко-научном већу
Факултета музичке уметности у Београду
Сенату Универзитета уметности у Београду

Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

Мр Софије Пижуреце

*Значај тумачења односа текстуалног и музичког у креирању
интерпретације циклуса соло песама компонованих на стихове Десанке
Максимовић*

Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта у саставу: Бисерка Цвејић, ментор, професор емеритус, Никола Мијаиловић, редовни професор ФМУ, Никола Китановски, редовни професор ФМУ, Људмила Поповић, редовни професор ФМУ и др Соња Маринковић, редовни професор ФМУ, коментор, присуствовала је концертном извођењу и упознала се са писаним делом докторског уметничког пројекта кандидаткиње Софије Пижуреце под називом *Значај тумачења односа текстуалног и музичког у креирању интерпретације циклуса соло песама компонованих на стихове Десанке Максимовић*. На основу сазнања која је стекла анализом концертног извођења и писаног рада, Комисија подноси Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности и Сенату Универзитета уметности у Београду следећи

ИЗВЕШТАЈ

БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Софија Пижуреца је рођена у Београду, где је, упоредо са студијама књижевности на Филолошком факултету у Београду завршила основне и последипломске студије соло певања на ФМУ у Београду у класи професорке Бисерке Цвејић, са просечном оценом десет, те је проглашена за студента генерације и најбољег студента

Универзитета. Усавршавала се у Бадену (Аустрија) и Бајројту (Немачка). Три године је била стипендиста Бечког „СЕЕМusiktheater” који потпомаже усавршавање најперспективнијих младих уметника централне и источне Европе. Дебитовала је као студент, 2001. године, улогом Мизете на сцени Народног позоришта у Београду.

Богати репертоар Софије Пижурице чине следеће улоге, које је отпевала на матичној сцени Народног позоришта, у земунском Мадленијануму, или широм Европе: Памина и Папагена (В. А. Моцарт, *Чаробна фрула*); Адина (Г. Доницети, *Љубавни напатак*); Мизета (Ћ. Пучини, *Боеми*); Гретел (Е. Хумпердинк, *Ивица и Марица*); Деспина (В. А. Моцарт, *Тако чине све*); Оскар (Ћ. Верди, *Бал под маскама*); Антонија и Ђулијета (Ж. Офенбах, *Хофманове приче*); Микаела (Ж. Бизе, *Кармен*); Грофица (В. А. Моцарт, *Фигарова женидба*); Норина (Г. Доницети, *Дон Пасквале*); Неда (Р. Леонкавало, *Пајаци*); Софи (Ж. Масне, *Вертер*); Церлина (В. А. Моцарт, *Дон Ђовани*); Нинета (*Заљубљен у три наранџе*); Розина (*Севиљски берберин*).

Софија Пижурица је наступала широм Европе: у Аустрији, са Europasymphony оркестром и маестром Волфгангом Гросом (Wolfgang Gröhs) за диригентским пултом; у Норвешкој, где је певала концерт и две представе Пучинијевих *Боема* у Краљевској Оперској кући; у Румунији, где је у Темишварској и Букурештанској Опери певала Моцартову Грофицу (*Фигарова женидба*), док је у Араду одржала концерт; у Бугарској у Софијској националној опери певала је Оскара (Ћ. Верди, *Бал под маскама*); у Португалу, где је певала Моцартову Церлину (*Дон Ђовани*); у Шведској, Немачкој и Грчкој где је имала запажене концертне наступе, и тако даље. Поред оперског, негује и богати концертни репертоар, а нарочиту пажњу посвећује извођењу савремених српских соло песама. Била је солиста у више продукција *Кармине буране* са маестром Бојаном Суђићем за диригентским пултом, два пута у Сава центру, а затим и на спектакуларном концерту на Калемегданској тврђави пред око 8000 људи. Редован је гост земунског Мадленианума, где је учествовала у већини њихових продукција. Добитница је бројних награда на домаћим и међународним такмичењима, међу којима се издвајају следеће: Прва награда на такмичењу „Ријека белканто“ одржаном 2006. године у Хрватској; Прва награда на

међународном такмичењу „Петар Коњовић“; Награда „Mario del Monaco“ 2002. године; Годишња награда Народног позоришта за улогу Оскара у Вердијевом *Балу под маскама*, 2005. године; Похвала Народног позоришта за улогу Норине у новој продукцији опере *Дон Пасквале* 2009. године.

АНАЛИЗА ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА – ЈАВНЕ УМЕТНИЧКЕ ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ И ПИСАНОГ РАДА

Докторски уметнички пројекат мр Софије Пижурице подразумевао је извођење пет циклуса савремених српских соло песама, насталих у периоду од 1979. до 1991. године, компонованих на стихове песникиње Десанке Максимовић. То су била следећа дела: Станојло Рајичић – *Тражим помиловање*, Александар Обрадовић – *Зелени витез*, Дејан Деспић – *Озон завичаја*, Мирјана Живковић – *Ничија земља* и Војин Комадина – *Тражим помиловање*. У писаном раду анализирани су начини профилисања фразе у складу са поетским и музичким захтевима и законитостима и размотрени су аспекти креативне интерпретације уз сагледавање природе односа музичког текста и поетског предлошка. Као и већина дела српских композитора намењених гласу, ови циклуси се релативно ретко срећу на концертном репертоару. Стога је била атрактивна и провокативна намера да се публици представе различити композиторски рукописи и музички језик значајних српских композитора тако да повезујућу нит чини јединствена атмосфера поезије Десанке Максимовић. У интерпретативном смислу овај обиман програм дао је прилику за демонстрацију највиших извођачких техничких стандарда и снажне, сугестивне интерпретаторске личности Софије Пижурице. Тумачењем изабраних циклуса могла је да демонстрира изврсне гласовне квалитете, јасну дикцију, снагу и гипкост гласа, сугестивност интерпретације убедљиву и у исповедним, лирским моментима и у снажним драмским градацијама у којима је сасвим оправдано дозвољавала искорачење из камерних вокалних оквира.

Јавна уметничка презентација докторског уметничког пројекта Софије Пижурице одржана је у сали УК Пароброд, 1. децембра 2014. године у 20 часова. На концерту је Софија Пижурица у сарадњи са пијанистом Миливојем Вељићем извела следећа дела:

Станојло Рајичић – *Тражим помиловање*, циклус песама за сопран и клавир:

*О праштању
За сужње помиловане
О женидби сина
За војничка гробља*

Александар Обрадовић – *Зелени витез*, циклус песама за сопран и клавир:

*Зелени витез
По расланку
Пролетња песма
Стрепња
На бури*

Дејан Деспић – *Озон завичаја*, циклус песама за глас и клавир;

Мирјана Живковић – *Ничија земља*, циклус песама за глас и клавир:

*Додир
Међу планетама
Искусство*

Војин Комадина – *Тражим помиловање*, циклус песама за глас и клавир:

*За војничка гробља
За паству срца*

Основна интерпретативна претпоставка од које је Софија Пижурица пошла јесте трагање за помирењем у пракси каткад супротстављених интерпретативних позиција. Прву репрезентује став да је у извођењу дела вокалне уметности примарно следити неписане законитости интерпретације и фразирања музичког тока, уз анализу структуре дела, а другу, да је драгоцене значење речи, која се мора сачувати у изворном облику, неискварене акцентуације и са правилним реченичко-логичким нагласцима. Постављајући питање „да ли је значајније *испричати причу* или је битније дозволити слушаоцу уживање у самом гласу, гласу-објекту, без потребе за наратијом и разумевањем вербалног садржаја”, Пижурица је трагала за равнотежом ових принципа и посебно обрађала пажњу на моменте када се музичким средствима надграђује смисао поетског текста настојећи да управо њих пажљиво истакне и објасни.

Захтевност задатка који је Софија Пижурица пред себе поставила огледа се и у чињеници да су песме реализоване савременим музичким језиком, у

комплексној интеракцији вокалне деонице и клавирског парта, да су сва дела међусобно врло различита те се као изазов поставља и остварење јединственог драматуршког лука концертне вечери где избор редоследа песама има веома важну улогу.

Јасно и професионално сигурно утемељење својих интерпретативних идеја објаснила је у тексту образложења докторског уметничког пројекта који је написан на 43 странице текста. Рад је прегледно структуриран, са Уводом (2–4); поглављем посвећеним представљању песникиње и композитора (Песникиња и композитори, 5–11); потом следи пет поглавља која су посвећена разматрању свих одабраних циклуса песама (уравнотеженог обима и приступа: 12–18; 19–25; 26–31; 32–35); Закључком (36–38) и Списком коришћене литературе (41–43) који укључује 36 библиографских јединица на српском и енглеском језику.

У уводу су дати образложење предмета и циљева истраживања, представљене су изабране композиције и дато објашњење приступа анализи која је подразумевала најпре анализу поезије, психолошких стања ликова и трагање за скривеним порукама ауторке, да би се потом приступило осветљењу техничких изазова које свако појединачно дело поставља пред извођача.

У поглављу „Песникиња и композитори” језгровито су представљени основни биографски подаци и дат осврт на базичне историографске чињенице у вези са настанком и карактеристикама изабраних дела. Овај део излагања ауторка закључује речима:

„Композитори чија су дела разматрана у овом раду нису бивали заслепљени спољашњим ефектима, складним римама, алитерацијама, асонанцама, еуфонијама, већ су бирали стихове врхунске уметничке вредности који испуњавају три основна мерила добре поезије (а таквих стихова у опусу Десанке Максимовић није мали број): *песма мора имати емоције, мора бити јасна и мора бити цела лена*” (10–11).

На почетку сваког поглавља посвећеног једном циклусу песама ауторка наводи поетски текст, потом следи анализа значења стихова и разматрање појединачних одлика сваке од песама циклуса са јасно образложеним ставовима о приступу интерпретацији и указивањем на кључне моменте и изборе. Излагање је

течно, текст је писан јасним језиком, са прецизним формулацијама и значајним запажањима о кључним извођачким проблемима.

У Закључку су сумиране идеје и посебно је истакнуто:

„У циклусима који су предмет овог рада, *глас* музике је јасан и речит баш као и глас певане речи, јер су композитори, различитим музичким средствима и другачијим композиционим поступцима, омузикалили поезију пишући соло песме у којима остају *нераскидиво повезани, трајно здружени, Тон и Реч* [Б. Поповић]. Када је веза између поезије и музике тако јака, извођач мора подједнаку пажњу посветити тумачењу поезије као и анализи музике, након чега осмишљава драматургију концерта, како би се међусобно веома различити циклуси песама уклопили у једну целину” (39).

На основу анализе Пижурица се одлучила да прво интерпретира циклусе Рајичића и Комадине, како због дубље лаге, тако и због атмосфере стихова која је суморнија и мрачнија, да би се ишло ка ведријим делима како се атмосфера концерта не би спуштала, већ добијала на узбудљивости и полету. Пошто су ова два циклуса писана на исте стихове Пижурица је желела да их сучели да би се јасно истакле стилске разлике. Као контраст потом је следио циклус песма Мирјане Живковић који одликује једноставност али и снага, употреба централне теситуре гласа, што је добра припрема за Обрадовићев циклус који је писан врло захтевно и за високи глас. За завршетак концерта је изабрано Деспићево дело засновано на хаику поезији Десанке Максимовић које симболично говори о завршетку животног циклуса и зато је искоришћен као ефектна завршница.

КРИТИЧКИ ОСВРТ И ОЦЕНА РЕФЕРЕНАТА

Темом свог докторског уметничког пројекта, *Значај тумачења односа текстуалног и музичког у креирању интерпретације циклуса соло песама компонованих на стихове Десанке Максимовић*, мр Софија Пижурица на провокативан начин осветљава суштинско интерпретативно питање вокалне музике, посвећено и зналачки понире у различита и сложена питања грађења интерпретативног приступа који уважава равнотежу значаја поетског и музичког садржаја, акцентујући важност разумевања интеракција и додатих значења која проистичу из појединих специфичних односа речи и тона.

Својим концертним наступом, као и писаним радом, Софија Пижурица је дала потврду високог интерпретативног домета, комплетне и особене уметничке личности, снажне индивидуалности и посвећености тумачењу врло захтевних али и инспиративних дела српске музичке баштине. Докторски уметнички пројекат Софије Пижурице у оквирима изабране теме даје одговарајући истраживачки допринос.

ЗАКЉУЧАК

Тематика којом се у свом докторском уметничком пројекту бавила Софија Пижурица окренута је истраживањима у области интерпретације савремене српске музике и зато даје важан допринос њеној промоцији и изучавању. Докторски уметнички пројекат *Значај тумачења односа текстуалног и музичког у креирању интерпретације циклуса соло песама компонованих на стихове Десанке Максимовић* је резултат обухватног уметничког и теоријског истраживања, којим је ауторка остварила значајан, садржајан и новаторски рад.

На основу свега изнетог Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Софије Пижурице констатује да јавна уметничка презентација докторског уметничког пројекта и писани део докторског уметничког пројекта представљају драгоцен допринос уметничкој области вокалног извођаштва када су у питању дела савремених српских композитора, те да у потпуности одговара захтевима докторских уметничких студија.

Комисија:

.....
Бисерка Цвејић, професор емеритус
Универзитета уметности у Београду, ментор

.....
Никола Мијаиловић, ред. проф. ФМУ

.....
Никола Китановски, ред. проф. ФМУ

.....
Људмила Поповић, ред. проф. ФМУ

.....
Др Соња Маринковић, ред. проф. ФМУ, коментор